

Közös agrárpolitika 2023: amikor az agrárpolitika és a klímacélok találkoznak

A 2023-as évvel megkezdődött az unió közös agrárpolitikájának új 5 éves ciklusa. Az Európai Unió által kijelölt klímapolitikai célok is megjelentek a legújabb mezőgazdasági és erdőgazdálkodási tervben, amelynek eleget kell tenniük az EU-s országoknak. Az agrárszektor azonban soha nem látott kihívással nézett szembe 2022-ben. A szárazság és a háború, valamint annak következményei sújtották a gazdákat. Az elmúlt két évben az agráriumra nehezedő nyomás történelmi élelmiszer-inflációhoz vezetett, ami pedig együtt járt azzal is, hogy az unióknak engednie kellett a zöldpolitikai elvárásokból.

2023. január 1-jétől vette kezdetét az Európai Unió új ötéves közös agrárpolitikái (KAP) ciklusa.¹ A legújabb KAP több kihívásra kell választ adjon, így az időközben elfajult, Európát sújtó szárazságra és az európai mezőgazdaságot több fronton érő orosz-ukrán háborúra is. Az új közös agrárpolitikái programot 2021-ben fogadták el, azaz a 2022-es év előtt, amikor az európai agráriumot régen tapasztalt aszály érte, de a válságok sora már több éve húzódik a koronavírus-járványtól kezdve egészen az energiaválságig. A mezőgazdaságot a legnagyobb kihívás elé 2022 nyara állította, hisz az átlagosnál kevesebb csapadék, szárazabb idő volt jellemző. Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának 2022. augusztusi kutatása szerint Európa területeinek közel kétharmadát aszály fenyegette, amire már ötszáz éve nem volt példa.²

Az agráriumot érintő válság a megugrott élelmiszerárakban mutatkozik meg. Az EU tagállamaiban az élelmiszerek árának emelkedése 2022 decemberében 18,2%-ot tett ki.³ Magyarország és a balti országok különösen magas élelmiszer-inflációval kellett számoljanak. Hazánkban mérték a legmagasabb élelmiszer-inflációt, közel 50%-os átlagos árnövekedést, amelyet részben külső és belső tényezők hoztak létre. Ilyen tényezők voltak az európai energiaárak emelkedése, a kedvezőtlen időjárási viszonyok, ami a magyar Alföldet különösen sújtotta, valamint a forintárfolyam romlása, ami az importált élelmiszerek

¹ European Commission [é. n. a].

² Copernicus 2022.

³ PALFI 2023.

árát tovább növelte. Az élelmiszerek mellett az energia és a szolgáltatások is drágultak az EU tagállamaiban. Mindez fokozta a megélhetési válságot,⁴ amely a legnagyobb félelme az unió lakosainak, a szegénységet és a társadalmi kirekesztettséget megelőzve.

A válság idejében különösen nagy figyelem hárul az uniós tagállamokban a bizonytalanná vált élelmezésbiztonságra. Az Európai Unióban nézeteltérések is keletkeztek abból, hogy alkalmazkodva a válsághoz, csökkentsék-e a káros-anyag-kibocsátás mérséklésére és az egyéb klímapolitikai célokra vonatkozó elvárásokat,⁵ hiszen ezáltal további élelmezésbiztonsági problémák keletkezhetnek a kontinensen. Az EU-tagállamok vezetői ezért elhatározták, hogy csökkenteni kell a kulcsfontosságú mezőgazdasági termékek importját, ezek esetében a függetlenségre kell törekedni.⁶ A tagállamok mezőgazdaságért felelős miniszterei és az Európai Parlament a gabonatermelés növekedése érdekében cselekvésre szólították fel a Bizottságot, amely ideiglenesen lazított az agrárrium felé támasztott elvárásokon 2022 júliusában.⁷ A Bizottság javaslata szerint a szántóföldi vetésforgóval és a szántóföldeken található nem termelési célú jellegzetességek fenntartásával kapcsolatos szabályok lazulnak. Így az évenkénti, szigorú vetésváltás bevezetését elengedte a Bizottság a termelőképesség megőrzése érdekében. Egyes természetvédelemhez kapcsolódó szabályok felett szemet hunynak 2024-ig, mint például az eddig kötelező terménydiverzifikáció. A várakozások szerint a döntés 1,5 millió hektárral gyarapíthatja a termőterületet Európában, ez nagyobb termeléshez és az árak csökkenéséhez vezethet.⁸

Az uniós zöld megállapodás célkitűzéseinek megjelenése az agrárpolitikában nem alaptalan. A mezőgazdasági szektor is intenzív kibocsátója az üvegházhatású gázoknak. Az Európai Unió üvegházhatású gázainak 11,4%-át teszi ki az agrárrium.⁹ Ezzel szemben az energiaszektor 23,3%-ot, a közlekedési ágazat 23,2%-ot, a háztartások pedig 15,4%-ot tesznek ki. Fontos megjegyezni azonban, hogy az 1990-es évektől 2020-ig 20%-kal csökkent az agrárszektor üvegházhatásúgáz-kibocsátása. Más szektorokban is csökkenést láthatunk, ami alól egyedüli kivételt a szállítás és a közlekedés képez. A várakozások szerint tovább mérséklődhet a kibocsátás minden egyes szektorban, hiszen

⁴ ROMÁN 2023.

⁵ J. R. 2022.

⁶ ROMÁN 2023.

⁷ DEVUYST 2022.

⁸ DEVUYST 2022.

⁹ MASTERSON 2022.

2030-ig 55%-os csökkenést szorgalmaz az Európai Unió, illetve 2050-re a teljes klímasemlegességet tűzte ki céljául.¹⁰

Az agrárszektor emissziója több elemből áll össze. Károsanyag-kibocsátásra kerül sor az intenzív földműveléssel, a műtrágyázással, valamint többek között a feldolgozással is. Azonban az agrárium nehezen – vagy egyes munkafolyamatokban egyáltalán nem – tudja elérni, hogy megújuló energiaforrásokat használjon fel. A talaj megmunkálásában léteznek alternatívák a károsanyag-kibocsátás csökkentésére, amelyek együtt járnak a hatékony és hosszú távú mezőgazdálkodással. A második világháború után elterjedt intenzív mezőgazdaság térnyerése a termőföldek elfáradását és azok használhatatlanságát okozza, továbbá ahhoz vezet, hogy a talaj széntartalma a légkörbe jut. Ennek következtében az egyik kitűzött cél a talaj szénttartalmának növelése és védelme.¹¹

A KAP eredeti „nagyratörőbb céljai a környezetvédelmi és éghajlat-politikai intézkedések terén” a szénben gazdag talajok megőrzésére, illetve az ökörendszerek kiépítésének támogatására helyezi a hangsúlyt.¹² Utóbbi célja, hogy az éghajlat és a környezet számára előnyös mezőgazdasági gyakorlatokat alkalmazzanak, amire a tagállamok kifizetéseinek 25%-át kell fordítsák. Azonban nézeteltérések húzódnak meg abban, hogy mennyire lehet a termelés elé helyezni a környezetvédelmi célokat. Egy friss kutatás alapján az organikus alapú mezőgazdaságok kevesebbet termelnek, azonban költséghatékonyabbak.¹³ A 40 organikus és 40 hagyományos mezőgazdaságot vizsgáló tanulmány szerint „számos tanulmány igazolja, hogy ha a hektáronkénti, éves termés hozamot vesszük figyelembe, a biogazdálkodás általában 8–25 százalékkal kevésbé termelékeny, mint a hagyományos gazdálkodás”.

A következő évek fontos kérdése lesz, hogy az Európai Unió és tagállamai a termelést vagy a fenntarthatóságot helyezik-e előtérbe, erre pedig az idei év is megoldásokkal állhat elő. A 2022-es év kihívásai és a 2023-as KAP megmutatta, hogy nem szükségesek a radikális klímapolitikai megkötések a mezőgazdaság területén, hiszen a kontinens élelmiszer-biztonsága elsőbbséget élvez. Az éghajlati és más világpolitikai események rugalmasságot kívánnak meg azért, hogy egy esetleges válság során könnyen alkalmazkodhasson az agrárszektor. Meg kell jegyezni, hogy nem kizárólag a döntéshozóknak kell teret

¹⁰ European Commission [é. n. b].

¹¹ MTA/NAK 2018.

¹² Európai Tanács 2023.

¹³ DEANDREIS 2023.

adni, hanem maguknak a gazdáknak, hiszen a leginnovatívabb megoldásokat nem a tudomány, hanem ők maguk teremtik meg.¹⁴

2023. március 13.

Felhasznált irodalom

- Copernicus (2022): *Summer 2022 Europe's Hottest on Record*. 2022. szeptember 8. Online: <https://climate.copernicus.eu/copernicus-summer-2022-europes-hottest-record>
- DEANDREIS, Paolo (2023): Organic Farms Produce Less, but are More Cost Effective, Study Finds. *Olive Oil Times*, 2023. március 2. Online: www.oliveoiltimes.com/production/organic-farms-produce-less-but-are-more-cost-effective-study-finds/117556
- DEVUYST, Pieter (2022): EU Commission Delays New CAP Environmental Rules to Boost EU Grain Production. *S&P Global*, 2022. július 26. Online: www.spglobal.com/commodity-insights/en/ci/research-analysis/eu-commission-delays-new-cap-environmental-rules-to-boost-eu-g.html
- Európai Tanács (2023): *A 2023–2027-es időszakra szóló közös agrárpolitika*. 2023. február 6. Online: www.consilium.europa.eu/hu/policies/cap-introduction/cap-future-2020-common-agricultural-policy-2023-2027/#what
- European Commission [é. n. a]: *The Common Agricultural Policy: 2023-27*. Online: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27_en
- European Commission [é. n. b]: *A European Green Deal*. Online: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
- J. R. (2022): Lazít az agrárpolitikai szabályokon a fenyegető élelmiszerválság miatt Brüsszel. *Világ-gazdaság*, 2022. július 27. Online: www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2022/07/lazit-az-agrarpolitikai-szabalyokon-a-fenyegeto-elelmiszervalsag-miatt-brusszel
- MASTERTON, Victoria (2022): The European Union has Cut Greenhouse Gas Emissions in Every Sector – Except This One. *World Economic Forum*, 2022. szeptember 29. Online: www.weforum.org/agenda/2022/09/eu-greenhouse-gas-emissions-transport/
- MTA/NAK (2018): Lényeges a talaj széntartalmának növelése. *Agrofórum*, 2018. november 19. Online: <https://agroforum.hu/agrarhirek/agrarkozelet/lenyeges-talaj-szentartalmának-novelese/>
- PALFI, Rita (2023): Inflation in Europe is Falling But Food Prices are Rising. Who is Paying the Most and What for? *Euronews*, 2023. január 26. Online: www.euronews.com/next/2023/01/26/inflation-in-europe-is-falling-but-food-prices-are-rising-who-is-paying-the-most-and-what-
- ROMÁN, Antonio Albaladejo (2023): *Question Time: Food Price Inflation in Europe?* European Parliamentary Research Service, 2023. január. Online: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739298/EPRS_ATA\(2023\)739298_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739298/EPRS_ATA(2023)739298_EN.pdf)
- TEDx Talks [TEDx] (2019): Megmenthet-e a mezőgazdaság a klímaválságtól? Attila Kökény, TEDxBekescsaba. *YouTube*, 2019. június 13. Online: www.youtube.com/watch?v=YFvjJ-RoT0mU

¹⁴ TEDx Talks 2019.